

שוחד, טובות הנאה ושימוש בפרוטקציות בשרות הציבורי

הקדמה ומיקוד

השבוע נעסוק בסוגיית השוחד בשרות הציבורי. וכן בשימוש בפרוטקציות שהינם צורך הכרחי בימינו לצורך קבלת משרות בכירות בשרות הציבורי

לימודינו השבוע יתחלק לחמישה חלקים (ע"פ כותרות המשנה המובאות בדפי המקורות)

חלק א: איסור לקיחת שוחד בדיינים - בחלק זה נלמד על יסודות איסור המוטל על הדיינים לקחת שוחד על פרטיו השונים. מיקוד המקורות בחלק זה: יש ללמוד היטב את דברי הגמ' כתובות המהווה את המקור המרכזי ביותר לכל דיני השוחד וכן את הגמ' בסנהדרין. לאחר מכן ללמוד היטב את דברי הב"ח ולהבין היטב את השיטות השונות המובאות בדבריו, ולנסות להבין כיצד כל אחת מהשיטות הבינה את הסוגיה. לאחר מכן יש ללמוד היטב את דברי הטור ואת הב"ח שעליו וכן את השו"ע המסכם את הסוגיה להלכה. (על דברי הסמ"ע, ברכי יוסף והפתחי תשובה ניתן לדלג)

חלק ב: האם נתינת תשלום לאדם שסייע לו בדין נחשבת כשוחד - בחלק זה נלמד האם איסור השוחד שייך במערכת המשפט גם באנשים אחרים שאינם השופטים בעצמם. יש ללמוד את כל המקורות בחלק זה, ובפרט להבין היטב את המחלוקת העקרונית בין הרא"ש לתשב"ץ.

חלק ג: דרכי שוחד מותרים - בחלק זה נלמד האם ישנם מצבים מסוימים בהם נתינת שוחד או טובות הנאה יהיו מותרים. מיקוד המקורות בחלק זה: יש ללמוד היטב את דברי החתם סופר ובמידה והזמן מאפשר לראות את תשובתו במלואה (על הגמ' גיטין והשו"ע ניתן לדלג)

חלק ד: שוחד לצורך קידום בחירת אדם למשרה ציבורית - בחלק זה נלמד האם ובאילו אופנים מותר לתת שוחד או טובות הנאה לחבר וועדת מינויים וכדומה ע"מ שיבחר מועמד מסוים. מיקוד המקורות בחלק זה: יש ללמוד את דברי הירושלמי וכן את הגמ' ב"ב ויבמות (על הגמ' מסכת יומא ניתן לדלג) לאחר מכן יש ללמוד היטב את דברי הריטב"א ולהבין את המחלוקת העקרונית בין השיטות המובאות בדבריו (על רש"י ניתן לדלג) לאחר מכן יש לראות את דברי השו"ע להלכה וכן את דברי הב"ח והחתם סופר ולהבין היטב את המחלוקת ביניהם (במידה והזמן מאפשר יש לראות את תשובת החתם סופר במלואה).

חלק ה: המצווה להימנע מלקבל על עצמו תפקידים ציבוריים - בחלק זה נלמד האם בכלל מותר להתמודד על משרות ציבוריות ולשאוף להתקדם לתפקידים ציבוריים משמעותיים יותר או שהדבר אסור. יש ללמוד את כל המקורות בחלק זה.

איסור לקיחת שוחד בדיינים

1. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קה עמוד א- דף קה עמוד ב

קרנא הוה שקיל איסתירא מזכאי ואיסתירא מחייב, ודאין להו דינא. והיכי עביד הכי? והכתי': ושוחד לא תקח! וכ"ת, ה"מ היכא דלא שקיל מתרווייהו, דלמא אתי לאצלווי דינא, קרנא כיון דשקיל מתרווייהו לא אתי לאצלווי דינא, וכי לא אתי לאצלווי דינא מי שרי? והתניא: ושוחד לא תקח מה ת"ל? אם ללמד שלא לזכות את החייב ושלא לחייב את הזכאי, הרי כבר נאמר: לא תטה משפט! אלא אפ"ל לזכות את הזכאי ולחייב את החייב, אמרה תורה: ושוחד לא תקח! הני מילי היכא דשקיל בתורת שוחד, קרנא בתורת אגרא הוה שקיל... אמר רבי אבהו: בא וראה כמה סמויות עיניהן של מקבלי שוחד, אדם חש בעיניו נותן ממון לרופא, ספק מתרפא ספק אינו מתרפא, והן נוטלין שוה פרוטה ומסמין עיניהן, שנאמר: כי השוחד יעור פקחים. תנו רבנן: כי השוחד יעור עיני חכמים - קל וחומר לטפשי, ויסלף דברי צדיקים - קל וחומר לרשעים. מיד טפשים ורשעים בני דינא נינהו? אלא הכי קאמר: כי השוחד יעור עיני חכמים - אפילו חכם גדול ולוקח שוחד, אינו נפטר מן העולם בלא סמיות הלב; ויסלף דברי צדיקים... כי אתא רב דימי אמר: דרש רב נחמן בר כהן, מאי דכתיב: מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה? אם דומה דיין למלך שאינו צריך לכלום - יעמיד ארץ, ואם דומה לכהן שמחזר על הגרנות - יהרסנה. אמר רבה בר רב שילא: האי דינא דשאל שאלתא - פסול למידן דינא. ולא אמרן אלא דלית ליה לאושולי, אבל אית ליה לאושולי לית לן בה. איני? והא רבא שאל שאלתא מדבי בר מריון, אף על גב דלא שילי מיניה! התם לאחשובינהו הוא דבעי. אמר רבא: מאי טעמא דשוחדא? כיון דקביל ליה שוחדא מיניה, איקרבא ליה דעתיה לגביה והוי כגופיה, ואין אדם רואה חובה לעצמו. מאי שוחד? שהוא חד... ושוחד לא תקח - אינו צריך לומר שוחד ממון, אלא אפילו שוחד דברים נמי אסור, מדלא כתיב בצע לא תקח. היכי דמי שוחד דברים? כי הא דשמואל הוה עבר במברא, אתא ההוא גברא יהיב ליה ידיה, אמר ליה: מאי עבידתך? אמר ליה: דינא אית לי, א"ל: פסילנא לך לדינא. אמימר הוה יתיב וקא דאין דינא, פרח גדפא ארישיה, אתא ההוא גברא

שקליה, א"ל: מאי עבידתך? א"ל: דינא אית לי, אמר ליה: פסילנא לך לדינא. מר עוקבא הוה שדי רוקא קמיה, אתא ההוא גברא כסייה, א"ל: מאי עבידתך? א"ל: דינא אית לי, א"ל: פסילנא לך לדינא. ר' ישמעאל בר' יוסי, הוה רגיל אריסיה דהוה מייתי ליה כל מעלי שבתא כנתא דפירי, יומא חד אייתי ליה בה' בשבתא, א"ל: מאי שנא האידנא? א"ל: דינא אית לי, ואמינא, אגב אורחאי אייתי ליה למר. לא קביל מיניה, א"ל: פסילנא לך לדינא. אותיב זוזא דרבנן וקדיינין ליה. בהדי דקאזיל ואתי, אמר: אי בעי טעין הכי, ואי בעי טעין הכי, אמר: תיפח נפשם של מקבלי שוחד, ומה אני שלא נטלתי, ואם נטלתי שלי נטלתי - כך, מקבלי שוחד על אחת כמה וכמה. ר' ישמעאל בר אלישע אייתי ליה ההוא גברא ראשית הגז, אמר ליה: מהיכא את? א"ל: מדוך פלן. ומהתם להכא לא הוה כהן למיתבא ליה? א"ל: דינא אית לי, ואמינא, אגב אורחאי אייתי ליה למר. א"ל: פסילנא לך לדינא. לא קביל מיניה. אותיב ליה זוגא דרבנן וקדיינין ליה. בהדי דקאזיל ואתי, אמר: אי בעי טעין הכי, ואי בעי טעין הכי, אמר: תיפח נפשם של מקבלי שוחד, ומה אני שלא נטלתי, ואם נטלתי שלי נטלתי - כך, מקבלי שוחד על אחת כמה וכמה.

2. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ז עמוד ב

אושפיזכניה דרב אתא לקמיה לדינא אמר לו: לאו אושפיזכני את? - אמר לו: אין. אמר ליה: דינא אית לי. - אמר ליה: פסילנא לך

3. ב"ח חושן משפט סימן ט

ולא שוחד ממון בלבד וכו'. כ"כ הרמב"ם לשם והוא ברייתא בפרק בתרא דכתובות ודייק מדלא כתיב בצע לא תקח ומשמע מפשטא דברייתא דשוחד דברים נמי מדינא פסול והכי משמע מדברי הרמב"ם לשם וכ"כ מהרי"ק על שם ריב"א עיין שם בשורש י"ו אבל מדברי התוספות לשם משמע דכל שוחד דברים אינו אלא חומרא בעלמא אבל פסולים לא היו וכ"כ במרדכי פרק קמא דסנהדרין (סי' תרפג) על שם רבינו תם וכ"כ מהרי"ק בשורש כ"א על שם המרדכי דכל פסילנא לך שבתלמוד כן הוא דאינו אלא חומרא. ומדברי התוספות פרק קמא דסנהדרין (ח א ד"ה פסילנא) יראה סברא שלישיית דדוקא כי היא דאושפיזכניה דהתם (בסוף דף ז) דלא עשה לו כלל טובת הנאה בשעה שבא לדון לפניו אלא הזכיר לו החסד שעשה עמו לשעבר וכן ברבי ישמעאל ברבי יוסי דפרק בתרא דכתובות שהביא לו אריסיה כנא דפירי דשלו נטל אלא שהביא לו שלא בזמנו הני לא פסילי מדינא כיון דלא קיבל ממנו כלום ואינן בכלל לא תקח שוחד אבל הך דפרח גדפא וכסייה רוקא דעשה לו מלאכה ושירות ומוכח שעשה לו טובה מפני שצריך לדון לפניו וכן הך דרבי ישמעאל בר אלישע דהביא לו ראשית הגז והיה יכול ליתנו לכהן אחר הא ודאי הוי בכלל שוחד לא תקח כיון דלקח ממנו דבר שנעשה על ידו לב אחד שזהו פירוש שוחד שהוא חד כדאיתא התם וכן נראה דעת הסמ"ג (לאוין רח סה א) שהביא תחילה הני שלשה עובדי דפרח גדפי וכסייה רוקא ודראשית הגז ואח"כ כתב ההיא דאושפיזכניה וכתב עלה אמנם אומר שם ר"י שמרחיק היה את עצמו אבל מן הדין אינו נפסל ע"כ משמע להדיא דלשם דוקא אמר ר"י כך וכך מבואר בתוספות לשם שדימו הך דאושפיזכניה להך דכנא דפירי וכך הוא בהגהת מיימוני פרק כ"ג מהלכות סנהדרין (אות ג) ודלא כהרמב"ם דסובר דכל הני פסילנא מן הדין הם פסולים:

ומדברי רבינו (טור) נראה שתופס סברא רביעית דהך דראשית הגז נמי אינו פוסל מן הדין ולכך לא הזכיר בפירושא דשוחד דברים כי אם הני תרתי דפרח גדפי וכסייה רוקא וכך נראה ממ"ש בהך דראשית הגז ואם נטלתי שלי נטלתי כמו שאומר בכנא דפירי משמע דשוין בדין

4. טור חושן משפט הלכות דיינים סימן ט

תשובה לגאון היכא דמפרסמא תביעותא דאיניש גבי חבריה ובעי לאזמוניה לדינא וקדם תובע ושרד ליה מנחה אי אית ליה לנתבע למיפסל לדינא בהאי מילתא או לא מדת חסידות היא זו דאי חזי ביה דיינא דאיקרר דעתיה לגביה תובע לממנע הוא מדעתו מן ההוא דינא עד שמתרחק אבל מדינא לית ליה לנתבע למיפסליה ואי דמי לרבא דהוה שאיל מדבי בר מוריון ולא הוה משאיל להו והוי מכוין לאחשבינהו אפילו מדת חסידות ליקא:

5. ב"ח חושן משפט סימן ט

תשובה לגאון וכו'. ואיכא למידק למאן דס"ל דכל הני פסילנא לך לדינא מדינא פסול וכן כשצריך לשאול משכניו דלכולי עלמא פסול מדינא ואם כן כל שכן כשקביל מתנה מידו דפסול ומאי שנא מתנה זו דפסק גאון דאינו פסול מדינא אלא ממדת חסידות וי"ל דכל הני פסילנא מוכיח שעשה לו טובה בשעה שבא לדון לפניו אי נמי הזכיר לו החסד שעשה עמו עתה כשבא לדון לפניו אבל הך דגאון דלא עשה לו הטובה בשעה שבא לדון לפניו וגם לא הזכיר לו עתה החסד שעשה עמו אינו מוכיח כלל שעשה לו הטובה לשעבר מפני שצריך לו לדון לפניו עכשיו דהא מקמי דאזמניה ליה לדינא שדר ליה מנחה ולא הרגיש הדיין אז דשלח לו מנחה זו בשביל שיש לו דין לפניו הילכך אינו אלא ממדת חסידות ולא דמי נמי להיכא שהדיין צריך לשאול משכניו דפסול דהתם ודאי כיון שצריך אליו תמיד לשאול ממנו כלים חשבינן ליה שוחד כיון דלא נמנעו בני ביתו מלשאול מהם אף בשעה שבאו לדון לפניו. ולפי זה ודאי נראה אם הדיין יודע שראובן יבא לדין עם שמעון לפניו אף על גב דשלח ליה מנחה מקמי

דאזמניה לדינא מכל מקום כיון דהדיין מרגיש דלא שלח ליה מנחה אלא לפי שיבא לפניו לדין בין שהתובע שלח או הנתבע שלח אפילו מקמי ימים טובא פסול מדינא: ומה שכתב ואי דמי לרבה וכו'. פירוש שגם הדורון שהיה מקבל ממנו לא להנאתו אלא לאחשוביניהו אזי אפילו ממדת חסידות ליכא כמו שמצינו גבי שאלה וק"ל מהרש"ל (בביאורו לטור ד"ה ואי) ופשוט הוא. אלא מיהו נראה דהיכא דהדיין מרגיש דשלח לו מתנה זו לפי שיבא לפניו לדין אף על פי דלא קא מקבל אלא לאחשוביניהו לא מיבעי ליה לקבוליה ואי מקבל לא ידון אותו נ"ל:

6. שולחן ערוך חושן משפט הלכות דיינים סימן ט סעיפים א-ג

מאוד מאוד צריך הדיין ליהרהר שלא ליקח שוחד, אפי' לזכות את הזכאי. ואם לקחו, צריך להחזירו, כשיתבענו הנותן. וכשם שהלוקחו עובר בלא תעשה, כך הנותנו עובר בלפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט, יד). ולא שוחד ממון בלבד, אלא אפילו שוחד דברים. וכל דיין ששאל שאלה, פסול לדון לזה שהשאלו. במה דברים אמורים, כשלא היה לו לדיין להשאל, אבל היה לו להשאל, כשר, שהרי גם זה שואל ממנו. הגה: ודוקא ברגיל לשאול ממנו, אבל באקראי בעלמא, ולא מוכח שעושה משום הדין, לא (מהרי"ק שורש י"ז ט"ז/ז).

אם קדם התובע ושלח מנחה לדיין קודם שיזמין לנתבע לדין, אין הנתבע יכול לפוסלו, אלא אם כן הדיין רוצה לחשוך עצמו מאותו דין ממדת חסידותו (כגון שידוע שנתקרב דעתו לזה), (טור).

נהגו לעשות לבית דין קופה, שפוסקין ממון לפרנסת ב"ד, ומגבין אותה בתחלת השנה או בסופה, ואין בו משום תורת שוחד ותורת אגרא, כי חובה על ישראל לפרנס דייניהם וחכמיהם; וגם אם יש נדבות או הקדישות, סתם, לוקחים מהם. הגה: ויותר טוב לגבות מתחלת השנה, שיהא מוכן להם כדי שלא יצטרכו להחניף או להחזיק טובה לשום אדם (טור).

7. סמ"ע סימן ט ס"ק ד

שוחד דברים. בפרישה [סעיף ד'] כתבתי דר"ל שוחד ענינים כמו שהוא דנטל גדפא מהדיין או כיסה רוק שלפניו, וכן משמע בגמ' [כתובות שם]. מיהו אפילו שוחד דברים ממש ג"כ אסור, כמו להקדים לו שלום ולא היה דרכו להקדים לו שלום, וכל כיוצא בזה, וכמו שאסרו דברים כאלו באיסור ריבית, כמ"ש הטור והמחבר ביו"ד סימן ק"ס [סעיף י"א], עיין שם:

8. ברכי יוסף חושן משפט סימן ט ס"ק יא

רופא חנם הרגיל אצל הדיין, וארוכתו ארוכות תמיד נתנה לו, ובא לפניו לדין עם בעל דינו, נשאל הרב דבר שמואל סימן נ"ד אי שרי למדייניה, והשיב הרב ז"ל שאם הוא מרפאהו בחנם יש בו לתא דשחד, כדיינא דשאל שאלתא, אך יש לחלק בין כשהיה רופאהו כבר מקודם טרם יצטרך לבא לפניו לדין ובין כשהתחיל לרפאהו בחנם בזמן הדין, או סמוך לו לפניו או לאחריו, שאם היה דרכו בכך מקדם לגמול עמו חסד חנם ואח"כ נולדה התביעה בין הבעלי דין, כשיתמיד מנהגו ברפואת הדיין לא מפסיל בהנאה זו משום שחד. ושמא הוא הדין נמי ברגיל מקודם לשאול כלים ואח"כ נתמנה לדיין, דאף שיאחז דרכו לשאול אפשר דלא פסל משום שחדא. וילפינן לה ממ"ש בי"ד סימן ק"ס, שהנאת הלוח שהיה עושה מקודם מותרת וכו'. וא"כ בנדון דידן אפילו רופא חנם מקודם אין פיסולו מבואר כל כך, אבל מחמת האהבה שיש בין הדיין והרופא אותו בחנם מקודם, אסור לכתחילה לדונו. ואם הוא רופא בשכר, הנה מקום לומר דמדת חסידות לסלק עצמו, אך אין כח בבעל דינו לפסלו. זהו תורף דברי הרב בתשובה הנזכרת. ע"ש באורך. ואשר צידד הרב דכשהיה מרפאהו מקודם, וכן ברגיל מקודם לשאול כלים לא פסיל מטעם שוחד, לא נהירא לי, דודאי כל כמה דהיה מרפאהו הן קדם, וכן אם שאול שאל האיש זאת לפניו כלים, אית ביה משום שחד, כיון דמטי ליה הנאה מהבעל דין הן ברפואתו הן בשאלת כלים לשעבר, וגם לעתיד לבא כי יקרא אתיא אח"ל אח"ל כמו חלאים רופא הן ש'ם ס'ם לו, וכי אצטרך ליה כלי שהוא כליין עמד השואל ושאל ודין הניין, פסיל לדינא משום שחדא. וכן משמע מלשון הטור, דקאמר כל דיין שצריך לשאול כלים משכנו פסול. משמע בשגם עתה בפרק נגמר הדין אין בידו כלים מושאלים, כל ששאל וצריך לשואל, פסול. וכן משמע מדברי רש"י (כתובות קה: ד"ה דשאל), שכתב דשאל שאלתא, דרגיל לישאל מבני עירו בהמות וכלים. משמע כיון דמקודם נשאל נשאל ורגיל בזה, אף שעתה ליתיה בשאלה פסיל. וכן מוכח מדברי רש"י במהדורא קמא, הביאו בשיטה מקובצת, וז"ל, דשאל שאלתא ששואל מאחרים כלים ובהמה פסול לדינא, דדילמא אצטרך למידי דאית ליה לבע"ד דאתי לקמיה ומחניף ליה. עכ"ל. הרי מוכח דאף שעתה אין בידו שום כלי בשאלה, פסול, דילמא אצטרך וכו', כמדובר. ומרבית אין ראייה כלל, כמבואר למעייין. ועיין עוד בספר דבר שמואל סימן קצ"א, במי ששלח מנות בפורים לדיין אם יש לחוש לדונו. ע"ש.

9. פתחי תשובה חושן משפט סימן ט ס"ק ו

סעיף ב' (ו) ושלח מנחה לדיין - עיין בט"ז יו"ד סימן רמ"ו סק"ז שכתב וז"ל, ומו"ח ז"ל מסיק דלאב"ד שרי ליקח מתנות להתעשר שיהיו דבריו נשמעין נגד הבריות, ובאמת יצא שכרו של זה בהפסדו דנמשך מכשול מזה, שמי שיש לו דין לפני האב"ד מקדים איזה זמן ונותן לו מתנה כדי

לקרב לבו אליו, ואין לך שוחד מוקדם יותר מזה, ולא עוד אלא שמקבל שכר תורתו בזה כו', עכ"ל. וכבר השיב עליו בספר ברכי יוסף [כאן אות י"ד], דהרי מפורש בתשובת הגאון שהביא הטור ופסקו מרן ומור"ם, דאם קדם התובע ושלח מנחה אין בזה כי אם מדת חסידות אם רואה הדיין שנתקרב דעתו, וא"כ אין זה מכשול דליכא אלא מדת חסידות, ואם ידע בנפשו שלא נתקרב דעתו אין בו אפילו מדת חסידות כו', והאריך בזה. וע"ש עוד בברכי יוסף [אות י"ג] שהביא בשם תשובת ריח שדה סי' י"ט, דיין שהוא סופר שטרות וכתובות, העשיר לא ירבה והדל לא ימעט, ואם לוקח מתנות מהיחידים פסול לדונן. וכתב עליו דבספר העיטור אות [ב'] בירורין כתב בשם רב נחשון גאון, כותב שטרות אף שנעשה דיין נוטל שכר כתיבה, אבל אפשר דהגאון איירי באם שכר כתיבה קבוע כו'. וכתב עוד [אות י"ב] וז"ל, ראובן נדיב ושוע, ובהגיע תור כי בא מועד וימי הפורים, או ילד יולד לו, או איזה שמחה במעונו, פיזר נתן לחכמי העיר, ועתה נצרך לדון עם בעל דינו, אין שום חכם מאוכלי פת בגו יכול לדונן, ופסול הוא ואפילו ע"י ברירה. מהריק"ש בתשובת כ"י סימן קל"א. ואני שמעתי שמקצת גדולי דורינו הרב בעל מחנה אפרים והרב בעל חזון נחום נזהרו בזה שלא לקבל מתנות מהגבירים, אבל מקצת גדולים לא נזהרו בזה אף שהיו אבות ב"ד. ואולי סמכו דכל שהמתנות שלא בשעת הדין ולא מחמת הדין לא מיפסיל מדינא. אך נראה דהעיקר כמ"ש מהריק"ש כמתבאר ממ"ש בסמוך [נראה כונתו על מ"ש בשם תשובת ריח שדה הנ"ל], עכ"ל. ואיני יודע מה חומר יש במתנות אלו יותר ממתנות שבדברי הב"ח הנ"ל שמתיר לאב"ד ליקח מתנות להתעשר, והוא ז"ל עצמו הסכים לזה ודלא כהט"ז כמבואר לעיל. ואולי י"ל דשאני הכא שהוא דבר המצוי ורגיל כמה פעמים בשנה, איכא חשש טפי לאקרובי דעתא, ודומה לדיין דשאל שאלתא דאם הוא רגיל בכך פסול מדינא, וצ"ע:

האם נתינת תשלום לאדם שסייע לו בדין נחשבת כשוחד

10. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כז עמוד א - דף כז עמוד ב

עד זומם פסול לכל התורה כולה, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: במה דברים אמורים - שהוזם בדיני נפשות, אבל הוזם בדיני ממונות - כשר לדיני נפשות... כי הא, דבר חמא קטל נפשא, אמר ליה ריש גלותא לרב אבא בר יעקב: פוק עיין בה, אי ודאי קטל - ליכהיהו לעיניה. אתו תרי סהדי אסהידו ביה דודאי קטל. אזל איהו אייתי תרי סהדי, אסהידו ביה בחד מהנך, חד אמר: קמאי דידי גנב קבא דחושלא, וחד אמר: קמאי דידי גנב קתא דבורטיא. - אמר ליה: מאי דעתך - כרבי מאיר? רבי מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי, ורבי יוסי, האמר: הוזם בדיני ממונות - כשר לדיני נפשות! אמר ליה רב פפי: הני מילי - היכא דלא סתם לן תנא כרבי מאיר, הכא - סתם לן תנא כרבי מאיר. קם בר חמא נשקיה אכרעיה, וקבליה לכרגיה דכולי שניה.

11. רמ"א חושן משפט הלכות עדות סימן לד סעיף יח

דיין שדן כבד, ובא הבעל דין ליתן לו מתנה על שהפך בזכותו, אסור לו לקבל.

12. רא"ש מסכת סנהדרין פרק ג סימן יז

קם בר חמא נשקיה אכרעיה וקבל לכרגיה דכולהו שני לדבר בעדו אל המלך לפוטרו מן המס. ובלאו הכי פטירי רבנן מכרגא הלכך לא הוי כשוחד מאוחר.

13. שו"ת תשב"ץ חלק א סימן קמה

אבל יש בזה ענין אחד מצינו לו היתר בגמ' והוא מי שלימד זכות בפני דיין על אחד יכול לקבל ממנו מתנות ואין בזה משום כיעור דהא ר' פפא מפני שלימד זכות על בר חמא קביל עליה כרגא דכולהו שניא (סנהדרין כ"ז ע"ב) ואף על פי שהיתה מצוה על רב פפא ללמד עליו זכות אי משום ולא תעמוד על דם רעיך כדאיתא בספרי אי משום מדבר שקר תרחק כדאיתא בפ' שבועת העדות (ל"א ע"א) אעפ"כ קבל מבר חמא כרגא דכולה שניא ולא חש לכיעור אבל הדיין עצמו בכיוצא בזה לא מצינו. וכן נמי ר"פ שיפסוק עמו כך וכך תתן לי ואלמד עליך זכות לא מצינו.

14. פתחי תשובה חושן משפט סימן לד ס"ק כז

דיין שדן כבד כו' - כן משמע מאשר"י כו' [לשון הציונים באות ל']. עייין בספר פלפולא חריפתא מהגאון בעל תוי"ט שם [סנהדרין פ"ג סי' י"ז] אות (כ"א) [ש'] שכתב, עוד דבר גדול נשמע מדברי הרא"ש שם, דשוחד אסור אף בדבר שאינו דין תורה אלא דרך קנס בעלמא כו', וכתבתי זה להורות לנאמנים על הציבור אף על פי שאין דיניהם דין תורה ולא נתקבלו לכך, אפ"ה יזהרו מלקבל מתנות על דיניהם, עכ"ל:

דרכי שוחד מותרים

15. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף כח עמוד ב

מתני'. שלשה דברים אמר רבי אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו: על עיר שהקיפה כרקום, ועל הספינה המוטרפת בים, ועל היוצא לידון - שהן בחזקת קיימין; אבל עיר שכבשה כרקום, וספינה שאבדה בים, והיוצא ליהרג - נותנין עליהן חומרי חיים וחומרי מתיים, בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל - לא תאכל בתרומה.

גמ'. אמר רב יוסף: לא שנו אלא בב"ד של ישראל, אבל בב"ד של עובדי כוכבים, כיון דגמיר ליה דינא לקטלא - מיקטל קטלי ליה. אמר ליה אביי: בית דין של עובדי כוכבים נמי, דמקבלי שוחדא! אמר ליה: כי שקלי - מקמי דלחתום פורסי שנמג, לבתר דמיחתם פורסי שנמג לא שקלי.

16. שולחן ערוך חושן משפט הלכות שותפים סימן קעו סעיף כח

שנים שהן שותפין בחוב אחד שחייב להם עובד כוכבים, וגבה אחד מהם מקצתו ורוצה לעכבו לעצמו ואומר לחבירו: לך וקח חלקך מהעובד כוכבים, אין שומעין לו. ואם השר כעס על אחד מהם ואמר לחבירו: חלקך אסייע שיפרע ובחלק האחר לא אסייע, אם אמר זה: לעצמי אני מציל הציל לעצמו, והוא הדין אם שנים יש להם חוב מקולקל וצריך ליתן שוחד להצילו, והאחד אינו רוצה ליתן, יכול חבירו לומר: אני אוציא שוחד חלקי ואציל לעצמי. הגה: וכן בכל מקום דאיכא פסידא יכול א' לחלוק בלא דעת חבירו ולהציל לעצמו. (מרדכי פרק הגזול בתרא והגהות מיימוני פ"ד דשותפין). וכן השותפין שהיה להן חוב אצל עובד כוכבים אלם, ואחד פייסו ליתן לו חלקו, אם אמר: לעצמי אני מציל, הרי הוא שלו לבד (תשובת רשב"א סימן אלף ס"ג). ועיין לקמן סימן קפ"א סעיף ב'.

17. שו"ת חתם סופר חלק ו - ליקוטים סימן יד

נמצא דלית דין ולית דיין להתיר לתת שוחד לארמאי להטו' לו משפט ח"ו מלבד עולה דהנותן עצמו שרוצה לעשות עול עם שכנגדו ומזה לא עסקינן אך אנן עסקי' בהא דעבר על לפני עיור שמכשיל השופט הזה שמקבלו וגורם לו לעוות משפט צדק שחייב מיתה ע"ז ואפי' יתנהו לאחר כגון לאוהבו של השופט וכדומה שיתן לזה בחריקאו להטות לו משפט ג"כ עובר על לפני עיור... אך לפעמים הישראל יודע בעצמו שהדין עמו ועוד לפעמים ורוב פעמים שכנגדו מודה וידוע ומבורר שחייב לו אלא שמחוסר גוביינא וקשה להוציא חובו מיד הלוה והשופט מתרשל ומתעצל ומרחם על הארמאי שהוא בעל דתו וסובר שעשה מצוה בזה שלא לנגוש הארמאי עבור ישראל אף על פי שהדין עמו בזה מותר ליתן שוחד להשופט לעשות משפט צדק ולא מיבעי' דאין הישראל עובר על לפני עיור אדרבה מצוה קעביד דלולי שוחד שלו הי' השופט מטה משפטו של ישראל והי' עובר על ז' מצות שלו ועכשיו ניצול מזה בשוחד כזה וכיוצא בו מיירי בש"ע ח"מ סי' קע"ו סעיף כ"ח ומכ"ש בש"ס גיטין כ"ח ע"ב בישראל היוצא ליהרג בדיניהם דודאי אין שום אופן שבעולם שיתחייב ישראל הריגה בדיניהם בלי עדים והתראה וב"ד של ישראל מומחים של כ"ג וא"כ כל הריגתם הוא שלא מדין תורה ומותר ליתן שוחד להציל נפשו.

שוחד לצורך קידום בחירת אדם למשרה ציבורית

18. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ביכורים פרק ג הלכה ג

ר' מנא מיקל לאילין דמתמניי בכסף. רבי אימי קרא עליהון [שמות כ כ] אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם. א"ר יאשי' וטלית שעליו כמרדעת של חמור. א"ר שיינן זה שהוא מתמניי בכסף אין עומדין מפניו ואין קורין אותו רבי והטלית שעליו כמרדעת של חמור. רבי זעירא וחד מן רבנן הוון יתיבין עבר חד מן אילין דמיתמניי בכסף. אמר יתיה דמן רבנין לרבי זעירא נעביד נפשין תניי ולא ניקום לון מן קמוי. תירגם יעקב איש כפר נבורייא [חבוקוק ב יט כ] הוי אומר לעץ הקיצה עורי לאבן דומם הוא יורה יודע הוא יורה הנה הוא תפוס זהב וכסף לא בכספייא איתמניי וכל רוח אין בקרבו לא חכים כלום הוי אומר' בעיתון ממנייה וה' בהיכל קדשו הא ר' יצחק בר לעזר בכנישתא מדרתא דקיסרין.

19. תלמוד בבלי מסכת יומא דף יח עמוד א

משנה. מסרו לו זקנים מזקני בית דין, וקורין לפניו בסדר היום, ואומרים לו: אישי כהן גדול! קרא אתה בפייך, שמא שכחת או שמא לא למדת. ערב יום כפורים שחרית מעמידין אותו בשער מזרח, ומעבירין לפניו פרים ואלים וכבשים כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה. כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשתה, ערב יום הכפורים עם חשיכה לא היו מניחין אותו לאכול הרבה, מפני שהמאכל מביא את השינה. גמרא. בשלמא שמא שכח - לחיי, אלא שמא לא למד - מי מוקמינן כי האי גוונא? והתניא: והכהן הגדול מאחיו - שיהא גדול מאחיו בכח, בנוי, בחכמה, ובעושר. אחרים אומרים: מנין שאם אין לו שאחיו הכהנים מגדלין אותו - תלמוד לומר והכהן הגדול מאחיו גדלהו משל אחיו. - אמר רב

יוסף: לא קשיא; כאן - במקדש ראשון, כאן - במקדש שני. דאמר רב אסי: תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא על דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי.

20. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף כא עמוד א

דאמר רב יהודה אמר רב: ברם זכור אותו האיש לטוב ויהושע בן גמלא שמו, שאלמלא הוא נשתכח תורה מישראל; שבתחלה, מי שיש לו אב - מלמדו תורה, מי שאין לו אב - לא היה למד תורה, מאי דרוש? ולמדתם אותם - ולמדתם אתם, התקינו שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלים, מאי דרוש? כי מציון תצא תורה; ועדיין מי שיש לו אב - היה מעלו ומלמדו, מי שאין לו אב - לא היה עולה ולמד, התקינו שיהו מושיבין בכל פלך ופלך; ומכניסין אותן כבן ט"ז כבן י"ז, ומי שהיה רבו כועס עליו - מבעיט בו ויצא, עד שבא יהושע בן גמלא ותיקן, שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר, ומכניסין אותן כבן שש כבן שבע.

21. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סא עמוד א

מתני'. אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול - יכנוס; ומעשה ביהושע בן גמלא שקדש את מרתא בת ביתוס, ומנהו המלך להיות כה"ג, וכנסה. שומרת יבם שנפלה לפני כהן הדיוט ונתמנה להיות כהן גדול - אף על פי שעשה בה מאמר - הרי זה לא יכנוס. גמ'. ת"ר: מנין שאם אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול שיכנוס? ת"ל: יקח אשה. א"ה, שומרת יבם נמי! אשה - ולא יבמה. מעשה ביהושע וכו'. מנהו אין, נתמנה לא; אמר רב יוסף: קטיר קחזינא הכא, דאמר רב אסי: תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא, עד דמוקי ליה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי.

22. רש"י מסכת יבמות דף סא עמוד א

קטיר קחזינא הכא - קשר של רשעים אני רואה כאן שלא היה ראוי לכך אלא שנתן ממון ומינוהו.

23. חידושי הריטב"א מסכת יומא דף יח עמוד א

על דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי. ואיכא דקשיא ליה דהכא משמע שזה לא היה כשר, ואילו בפרק שני דב"ב (כ"א א') קתני שאלמלא הוא נשתכחה תורה מישראל, ויש לתרץ כי אחרי כן הכשיר עצמו, ואחרים תירצו דתרי יהושע בן גמלא והכא גרסינן ליהושע בן גמליאל, עוד י"ל דחסיד וכשר היה אלא שהיה שם כהן אחר שהיה גדול ממנו בחכמה ובנוי ובעושר או באחת מהן.

24. שולחן ערוך חושן משפט הלכות דיינים סימן ח סעיף א

כל המעמיד דין שאינו הגון ואינו חכם בחכמת התורה ואינו ראוי להיות דין, אף על פי שהוא כולו מחמדים ויש בו טובות אחרות, הרי זה שהעמידו עובר בלא תעשה. הגה: ואסור להעמיד ע"ה לדיין על סמך שישאל כל פעם לחכם (ב"י). ועיירות שאין בהם חכמים הראויים להיות דיינים, או שכולן עמי הארץ, וצריכים להם דיינים שישפטו ביניהם שלא ילכו לפני ערכאות של עובדי כוכבים, ממנים הטובים והחכמים שבהם (לדעת אנשי העיר), אף על פי שאינם ראויים לדיינים, וכיון שקבלו עליהם בני העיר אין אחר יכול לפוסלן. וכן כל צבור יכולין לקבל עליהם בית דין שאינם ראויים מן התורה. (ב"י בשם תשובת הרשב"א). וכל דין המתמנה בשביל כסף או זהב, אסור לעמוד לפניו. ולא עוד אלא שמצוה להקל ולזלזל בו (וע"ל סוף סימן ג').

25. ב"ח חושן משפט סימן ח

ועוד דרשו חכמים וכו'. בפרק קמא דסנהדרין הביאו הרמב"ם בפרק הנזכר וז"ל זה דין שמינוהו מפני עשרו לבד עכ"ל. ונראה דר"ל דאינו חכם בחכמת התורה ולא מינוהו אלא מפני עשרו לבד אבל אם הוא חכם בחכמת התורה אף על פי שיש גדולים ממנו בעיר ומינוהו לזה מפני שגם הוא עשיר אין שם איסור וכדפירשתי בסמוך (ד"ה אין) במי שמינוהו מפני שהוא קרובו. מיהו נראה דוקא שלא נתן ממון כדי שיתמנה אלא שהם מינוהו לפי שהוא גם כן עשיר אבל אם נתן ממון כדי שיתמנה אפילו הוא גדול טפי משאר גדולים בחכמה ובמנין אסור לעמוד מפניו וז"ש הרמב"ם לשם (ה"ט) כל דין שנתן ממון כדי שיתמנה אסור לעמוד מפניו וכו' וכתב בהגהות מיימוני (אות ו) דהכי איתא בירושלמי דביכורים ומביאו ב"י. ולפע"ד ראיה ברורה מדתנן בפרק הבא על יבמתו (יבמות סא א) ומעשה ביהושע בן גמלא שקידש מרתא בת בייתוס ומינהו המלך להיות כהן גדול וכנסה ובגמרא מינהו אין נתמנה לא אמר רב יוסף קטיר קא חזינא הכא דאמר רב אסי תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא עד דמוקי ליה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי. ואין ספק דהיה ראוי להיות כהן גדול מצד הידיעה בעבודה והיה ירא שמים ואפשר שגם כן היה ראוי לחשיבות וגדולה כ"כ למנותו כהן גדול במקום גדולים כמוהו ואפילו הכי קאמר רב יוסף קשר של רשעים אני רואה

כאן לפי שנתן ממון כדי להתמנות אבל אם הוא לא נתן ממון אלא שמינוהו לפי שהוא גם כן עשיר כיון דחכם הוא בחכמת התורה ראוי לנהוג בו כבוד ולא קאמרינן שהממנים עוברים על לא תעשון אתי אלהי כסף אלא היכא שאינו חכם בחכמת התורה כנ"ל מדברי הרמב"ם. אבל רבינו כתב בסתם כלשון הגמרא ומשמע דלא קאמר זה הבא בשביל כסף וזהב אלא כשהעמידוהו על ידי שנתן ממון וכן פירש רש"י על ידי שנתן ממון למלך על כך עד כאן לשונו ולא דוקא למלך אלא הוא הדין לכל מי שממונה להושיב דיין אבל במי שאינו נותן ממון להתמנות אלא שמינוהו מפני שהוא גם כן עשיר אין אני קורא עליו אלהי כסף אלא הממנה בלבד עובר על לא תכיר פנים שלא יאמר איש פלוני עשיר גבור נאה קרובי אושיבנו דיין וכו' כדלעיל ודו"ק:

26. שו"ת חתם סופר חלק ה (חושן משפט) סימן קס

אנשי ק"ק פלונית התאספו יחד בני הקהלה לקבל עליהם רב ומורה והי' מסכימי' על ד' רבנים ליתנום אל תוך הקלפי ומי שיעלה מהם ראשון יחזרו וישאלו לאנשי הק"ק אם ירבו המתרצים בו על הממאני' הרי הוא הרב ואם לאו יקחו שני מן הקלפי ויעשו עמו כמנהג הראשון וכן בשלישי ורביעי, והנה הרוב מאנו במי שעלה ראשון וכן בשני והשלישי זכה עפ"י רוב הדיעות. אחר איזה ימים הי' קול המון סוער כי הרבה מאנשי הק"ק קבלו שוחד ממון מקרובי הרב ההוא כדי למנותו עליהם אח"ז נמצא כ' מחותם מא' מאנשי הק"ק ששלח לאחיו הדר בעירו של הרב ויען כי הרגישו אנשי הקהל שימצאו בו דבר סתר מהנ"ל פתחוהו ומצאו כ' בו שזה מבקש מאחיו שבעיר הרב שקיבל עבורו חלקו המגיעו משוחד קבלת הרב ושגם יהי' זהיר לשלח חלק כל א' וא' כפי הנאמר להם דאל"ה לא יהי' רב שם כי אדעתא דהכי הסכימו עליהם מעיקרא ואז נועדו אנשי הקהל ובאו לפני בקובלנא לומר מעתה לא יחפצו בהרב המקובל עליהם הנ"ל כי הי' הכל בפסלנו' ועי"ז מתגבר המחלוקת ויחלק העם לחצי ועודני עומד לשום דמי מלחמה בשלום להתפשר מפני כבוד התורה ומפני השלום. איברא בעיקור הדין נראה בודאי אם המצא ימצאו ב' עדים כשרים שאינם מבני הק"ק ולא מקרוביהם ולא מקרובי הרב שיעידו שמאנשי הק"ק קבלו שוחד על הנ"ל א"כ פשוט כביעי בכוחא דהקבלה ההיא שע"י אותו המינוי בטלה מעיקרא שהרי הי' צריכי' לומר דיעותם לשם שמים כמ"ש רמ"א בהגה' רס"י קס"ג בח"מ והם אמרו ע"י שוחד שהוא חד ומעוור עיניהם לא מיבעי' בקבלת הרב ההוא אלא נמי במה שמיאנו בראשונים הי' הכל שלא לש"ש ורק הי' בצעם בראש כולם ואפי' אם יהי' מקבלי השוחד מעטים וישארו לו רוב דעות שלא קבלו שוחד מ"מ הם יאמרו מפני שכבר מאנתם בראשוני' על כרחנו היינו מתרצים בזה השלישי וע"כ בטל כל המעשה ההוא ואפי' הנוטל שכר לדון דיניו בטלי' משום קנס דרבנן מכ"ש מי שלקח שוחד שבטל אפי' מן התורה וז"ל רמ"א ס"י ל"ז טובי הקהל הממוני' לעסוק בצרכי רבי' הרי הם כדיינים ואסור להושיב ביניהם מי שפסול לדין משום רשעה. והנה אם יש עדים שהרב בעצמו אמר ליתן להם שוחד פסול הוא להיות רב כלל עד שישוב בתשובה על זה ואפי' אם יהי' ראוי לכך כמבואר בש"ע ח"מ סי' ה' ס"א ומבואר מת"י יומא גבי יהושע בן גמלא דאפי' אם הוא גדול וצדיק אי איכא דעדיף מני' ה"ל רשע והב"ח הפריז דאפי' ליכא דעדיף מני' נמי נקרא רשע ואסור לעמוד לפניו +ואולי נעלמו ממנו דברי תוסי"ש =תוס' ישנים= דיומא. כן הוא מפורש בתוס' ב"ב כ"א ד"ה זכור. +

המצווה להימנע מלקבל על עצמו תפקידים ציבוריים

27. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף יד עמוד א

רבי זירא הוה מיטמר למיסמכיה, דאמר רבי אלעזר: לעולם הוה קבל וקיים. כיון דשמעה להא דאמר רבי אלעזר: אין אדם עולה לגדולה אלא אם כן מוחלין לו על כל עונותיו - אמצוי ליה אנפשיה.

28. שולחן ערוך חושן משפט הלכות דיינים סימן ח סעיף ג

דרך חכמים הראשונים, בורחים מלהתמנות, ודוחקים עצמם הרבה שלא לישב בדין עד שידעו שאין שם ראוי כמוהו ושום ימנעו עצמם מהדין תתקלקל השורה, ואף על פי כן לא היו יושבים בדין עד שהיו מכבידים עליהם העם והזקנים ומפצירים בהם.

29. אורים סימן ח ס"ק ו

ואעפ"כ לא היו יושבים בדין וכו'. היינו דוקא לדין כי כבר אמרו (אבות פ"ד מ"ז) כל החושך עצמו מדין פורק ממנו איבה וכו', אבל שארי מינוי על הציבור אם חושב עצמו הגון לכך אין לו למנוע. ובזה מיושב קושית הט"ז (כאן) בהא דאמרינן קדושין דף ע"ו ע"ב דרב ביבי הוה מינצי עם גיורא וביקש למעבד שררתא דמתא, אף שלא היו מפצירין בו, כי המינוי דלשם לא היה לדין רק בשאר דברים כמש"כ רש"י שם ד"ה במילי דשמיא, ע"ש. והסמ"ע ס"ק טו"ב הקשה דכאן משמע אפי' אין כמותו אין לו לקבל רק בהפצרה, ואילו לקמן בסימן י' סעיף ג' אמרו ועצומים כל

הרוגיה זה תלמיד חכם שהגיע להוראה ואינו מורה, ותירץ הסמ"ע דאם אינו מצוי בשום מקום כמותו חיוב עליו מבלי למנוע וע"ז נאמר ועצומים וכו', אבל אם באותו מקום אין כמותו אבל במקומות אחרים יש כמותו, יש למנוע מבלי לקבל כי אם בהפצרה. ותירוצו דחוק דמי יוכל ריחוק המקום ואם אחד רחוק מהמקום מאה פרסה וכי בשביל זה ימנע לדון במקומו. ולכן נראה דאם יש דיינים מומחים רק אינם כ"כ גדולים בתורה כמוהו, הרי זה יכול למנוע, דמה בכך דמ"מ לא יצא משפט מעוקש דידונו הם דיינים מומחים ומה שייך בזה עצומים כל הרוגיה, כיון דיש כאן דיינים יודעים דבר חוק ומשפט, אבל לקמן בס"י י' מיירי דליכא כאן גבר הראוי להוראה וע"ז נאמר ועצומים כל הרוגיה, דגורם שידונו אנשים בלתי בקיאים בדינים ויצא משפט מעוקל, וזהו שדייק שם אבל ידע שיש שם ראוי להוראה ומנוע עצמו ה"ז משובח, הרי דאמר ראוי להוראה ולא אמר כמותו, כי אין נפ"מ רק שיהיה ראוי להוראה בעלמא.

מקורות נוספים להרחבה

- חשוקי חמד יומא דף יח עמוד א- שיחד את הגבאים בממון כדי לקבל חתן תורה- בתשובה זו מבאר הרב זילברשטיין את יסודות דיני קבלת השוחד לצורך מינוי למשרה ציבורית
- שו"ת יביע אומר חלק ז - חושן משפט סימן א- בתשובה זו מבאר באריכות הרב עובדיה את דרכי המינוי הנאותים לוועדה למינוי דיינים ובפרט מבאר את היכולת למנות דיין ראוי שהינו קרובו של חבר וועדה או שנתן על כך שוחד לאחד מחברי הוועדה.
- תחומין כרך ה- הרב אברהם צבי שינפליד- נתינת שוחד לעובד ציבור- במאמר זה מבאר המחבר את תנאי נתינת שוחד ע"מ לקדם את ענייניו במכרז ממשלתי מסויים.
- תחומין כרך כט- הרב יהודה זולדן- הון ושלטון - שוחד וטובת הנאה למנהיג ציבור- במאמר זה מבאר המחבר את עקרונות דיני הקשרים המותרים ואסורים בין אנשי ממון לאנשי שררה- קשרי הון ושלטון.
- תחומין כרך כו -הרב שלמה אישון- טובת הנאה לפקיד ממשלתי- במאמר זה מבאר המחבר את עקרונות ההתנהלות התקינה של אנשי ציבור אשר מקבלים מעת לעת הטבות מסוימות כחלק מפעילות שגרתית במהלך עבודתם.